

יעקב ועשו (א) – הסיפור ה"מאן אמת"

Yaakov and Esav (1): The Story in "Real Time"

1 בראשית יב

(א) ויאמר ה' אל-אברם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך: (ב) ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה: (ג) ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה:

2 בראשית טו

(יב) והיה השמש לבוא ותרדמה נפלה על-אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: (יג) ויאמר לאברם ידע תדע כי-גרו יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחריו יצאו ברכש גדול: (טו) ואתה תבוא אל-אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה: (טז) ודוד רביעי ישובו הנה כי לא-שלם עון האמרי עדה-הנה:

3 בראשית יז

(ה) ולא יקרא עוד את-שמך אברם והיה שמך אברהם כי אברהם גויים נתת... (טו) ויאמר אלהים אל-אברהם שרי אשתך לא-תקרא את-שמה שרי כי שרה שמה: (טז) וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו:

4 בראשית כה:כו

ויאמר ה' לה

ושני לאמים ממעריך יפרדו ורב יעבד צעיר:

שני גוים בבטןך ולאם מלאם יאמץ

5 בראשית כה

(כה) ויצא הראשון ארמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו: (כו) ואחריו יצא אחיו ודו אהות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויעקב פר-ששים שנה בלדת אתם: (כז) וגדלו הנערים והיה עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים: (כח) ויאהב יעקב את-עשו כי-ציד בפיו ורבקה אהבת את-יעקב: (כט) ויוד יעקב נזיד ויבא עשו מדהשדה והוא עין: (ל) ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן-האדם האדם הזה כי עף אנכי על-בן קרא-שמו אדום: (לא) ויאמר יעקב מכה כיום את-בכרתך לי: (לב) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה-זה לי בכרה: (לג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו ומכר את-בכרתו ליעקב: (לד) ויעקב נתן לעשו לחם נזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבו עשו את-הבכרה:

6 בראשית כז

(כב) וגיש יעקב אל-יעקב אביו ומשהו ויאמר הקול קול יעקב והימים ידי עשן... (כח) והתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: (כט) ויעבדוך עמים וישתו וישתחו לך לאמים יהו גביר לאחיו וישתחו לך בני אמן ארדך ארור ומברכך ברוך... (לח) ויאמר בא אחיך במרמה ויחוק ברכתך: (לו) ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את-בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא-אצלת לי ברכה: (לז) ויען יעקב ויאמר לעשו הן גביר שמתי לך ואת-כל-אחיו נתתי לו ליבדים ודגן ותירש כמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני: (לח) ויאמר עשו אל-אביו הברכה אחת הוא-לך אבי ברכני גם-אני אבי וישא עשו קלו ויבך: (לט) ויען יעקב אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל: (מ) ועל-תרבך תחיה ואת-אחיו תעבד והיה כאשר תרד ופרקת עלו מעל צוארך: (מא) וישטם עשו את-יעקב על-הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את-יעקב אחי:

7 בראשית לב

(כה) ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: (כו) וירא כי לא יכל לו ויגע בכר-ירכו ותקעל כר-ירך יעקב בהאבקו עמו: (כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם-ברכתי: (כח) ויאמר אליו מה-שמך ויאמר יעקב: (כט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם-ישראל בירשית עם-אלהים ועם-אנשים ותוכל: (ל) וישאל יעקב ויאמר הגידה-נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם:

8 בראשית לג

(ד) וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפל על-צווארו וישקו ויבכו: (ה) וישא את-עיניו וירא את-הנשים ואת-הילדים ויאמר מי-אלה לך ויאמר הילדים אשר-חנן אלהים את-עבדך: (ו) ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחו: (ז) ותגש גסל-אח וילדיה וישתחו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחו: (ח) ויאמר מי לך כל-המחנה הנה אשר פגשתי ויאמר למצא-חן בעיני אדני: (ט) ויאמר עשו ישלי רב אחי יהי לך אשר-לך: (י) ויאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על-פן ראיתי פניך בראת פני אלהים ותרגני: (יא) קדנא את-ברכתי אשר הבאת לך כירחני אלהים וכי יש-לי-כל ויפצרו ויחן: (יב) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך: (יג) ויאמר אליו אדני ידע כיהילדים רפים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל-הצאן: (יד) ועבר-נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטני לרגל המלאכה אשר-לפני ולרגל הילדים עד אשר-אבא אל-אדני שיערה: (טו) ויאמר עשו אציגה-נא עמך מן-העם אשר אתי ויאמר למה זה אמצא-חן בעיני אדני: (טז) וישב ביום ההוא עשו לדרבו שיערה: (יז) ויעקב נסע ספתו ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת על-פן קרא שם-המקום ספות:

1) 12:2: *The First Promise: A (Single) Great Nation*

And I will make of thee a great nation, and I will bless thee...

2) 15:12-16 – *the Covenant "Between the Pieces"*

12 And it came to pass, that, when the sun was going down, a deep sleep fell upon Abram; and, lo, a dread, even a great darkness, fell upon him. 13 And He said unto Abram: 'Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them four hundred years; 14 and also that nation, whom they shall serve, will I judge; and afterward shall they come out with great substance. 15 But thou shalt go to thy fathers in peace; thou shalt be buried in a good old age. 16 And in the fourth generation they shall come back hither; for the iniquity of the Amorite is not yet full.'

3) 17:6, 15-16 : *The Second Promise: Multiple Nations – Even From Sarah!*

6 And I will make thee exceeding fruitful, and I will make nations of thee, and kings shall come out of thee. 15 And God said unto Abraham: 'As for Sarai thy wife, thou shalt not call her name Sarai, but Sarah shall her name be. 16 And I will bless her, and moreover I will give thee a son of her; yea, I will bless her, and she shall be a mother of nations; kings of peoples shall be of her.'

4) 25:23 – *the Prophecy*

And the LORD said unto her: Two nations are in thy womb, and two peoples shall be separated from thy bowels; and the one people shall be stronger than the other people; and the elder shall serve the younger.

5) 25:25-31 – *First "Ambush"*

25 And the first came forth ruddy, all over like a hairy mantle; and they called his name Esau. 26 And after that came forth his brother, and his hand had hold on Esau's heel; and his name was called Jacob. And Isaac was threescore years old when she bore them. 27 And the boys grew; and Esau was a cunning hunter, a man of the field; and Jacob was a quiet man, dwelling in tents. 28 Now Isaac loved Esau, because he did eat of his venison; and Rebekah loved Jacob. 29 And Jacob sod pottage; and Esau came in from the field, and he was faint. 30 And Esau said to Jacob: 'Let me swallow, I pray thee, some of this red, red pottage; for I am faint.' Therefore was his name called Edom. 31 And Jacob said: 'Sell me first thy birthright.' 32 And Esau said: 'Behold, I am at the point to die; and what profit shall the birthright do to me?' 33 And Jacob said: 'Swear to me first'; and he swore unto him; and he sold his birthright unto Jacob. 34 And Jacob gave Esau bread and pottage of lentils; and he did eat and drink, and rose up, and went his way. So Esau despised his birthright.

6) 27:22-41 – *Second "Ambush"*

22 And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.' ...28 So God give thee of the dew of heaven, and of the fat places of the earth, and plenty of corn and wine. 29 Let peoples serve thee, and nations bow down to thee. Be lord over thy brethren, and let thy mother's sons bow down to thee. Cursed be every one that curseth thee, and blessed be every one that blesseth thee. ...35 And he said: 'Thy brother came with guile, and hath taken away thy blessing.' 36 And he said: 'Is not he rightly named Jacob? for he hath supplanted me these two times: he took away my birthright; and, behold, now he hath taken away my blessing.' And he said: 'Hast thou not reserved a blessing for me?' 37 And Isaac answered and said unto Esau: 'Behold, I have made him thy lord, and all his brethren have I given to him for servants; and with corn and wine have I sustained him; and what then shall I do for thee, my son?' 38 And Esau said unto his father: 'Hast thou but one blessing, my father? bless me, even me also, O my father.' And Esau lifted up his voice, and wept. 39 And Isaac his father answered and said unto him: Behold, of the fat places of the earth shall be thy dwelling, and of the dew of heaven from above; 40 And by thy sword shalt thou live, and thou shalt serve thy brother; and it shall come to pass when thou shalt break loose, that thou shalt shake his yoke from off thy neck. 41 And Esau hated Jacob because of the blessing wherewith his father blessed him. And Esau said in his heart: 'Let the days of mourning for my father be at hand; then will I slay my brother Jacob.'

7) 32:25-30 – *Wrestling with God*

25 And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the day. 26 And when he saw that he prevailed not against him, he touched the hollow of his thigh; and the hollow of Jacob's thigh was strained, as he wrestled with him. 27 And he said: 'Let me go, for the day breaketh.' And he said: 'I will not let thee go, except thou bless me.' 28 And he said unto him: 'What is thy name?' And he said: 'Jacob.' 29 And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with God and with men, and hast prevailed.' 30 And Jacob asked him, and said: 'Tell me, I pray thee, thy name.' And he said: 'Wherefore is it that thou dost ask after my name?' And he blessed him there.

8) 33:4-17 – *Reunion, Rapprochement and Resolution...for now*

4 And Esau ran to meet him, and embraced him, and fell on his neck, and kissed him; and they wept. ...12 And he said: 'Let us take our journey, and let us go, and I will go before thee.' 13 And he said unto him: 'My lord knoweth that the children are tender, and that the flocks and herds giving suck are a care to me; and if they overdrive them one day, all the flocks will die. 14 Let my lord, I pray thee, pass over before his servant; and I will journey on gently, according to the pace of the cattle that are before me and according to the pace of the children, until I come unto my lord unto Seir.' ... 16 So Esau returned that day on his way unto Seir. 17 And Jacob journeyed to Succoth, and built him a house, and made booths for his cattle. Therefore the name of the place is called Succoth.

הערות לשעור א':

- (א) הנבואה המרכזית – בנוייה מארבע צלעות
- a. שני גויים בבטנך – שזה נשמע כברכה, מזכירה את דברי ה' לאברהם אודותיו ואודות שרה (פ' יז)
 - b. שני לאומים ממעיך יפרדו – שייפרדו זמ"ז – סימן לפילוג – ועוד ממעיה (מרגע הלידה)
 - c. לאום מלאום יאמץ – לא רק שייפרדו, אלא שיתאמצו זה מול זה ויהיו בעימות תמידי
 - d. ורב יעבוד צעיר – שמשמע לשני הכיוונים, ועצם דו-משמעות ההיגד (רב ישעבד את הצעיר, או רב יעבוד תחת הצעיר) גם משמיע אפשרות שאין "מנצח" מוחלט, אלא פעם זה, פעם זה ימשול.
- (ב) הסיפור הראשון – גדילת הנערים ומכירת הבכורה
- a. מיד – קיום כל נקודות הנבואה
 - b. קיום "ורב יעבוד צעיר" בברכת יצחק את עשו
 - c. אך בסוף – יש סגירת מעגל וחצי-קיום – הפרדה (על אף שלפי עשו, גם זה לא היה מתקיים!) אך ללא עימותים.
 - i. אך אנו מצפים שלדורות יתקיימו נבואות אלו – כמו שתמיד צפינו לקיום "ידע תדע" של ברית בין הבתרים
- (ג) היבט אחר – למה הפירוד בכלל?
- a. תחילת הבטחה לאברהם – "ואעשך לגוי גדול" – גוי אחד בארץ
 - b. יהיו לזרעו עימותים עם "גוי" אחר (ברית בין הבתרים), אך הגוי הזה הוא מחוץ למכלול השבטי
 - c. אך בברית המילה, אברם נהפך לאברהם שהוא "אב המון גוים" וגם שרה תהיה "לגויים" – שאפילו ילדה יהיו לו "גויים" שייצאו ממנו.
 - i. שאלה – מה קרה בין תחילת המסע – "גוי גדול" לאמצע הדרך "אב המון גוים"?
 - ii. תשובה – מעשה הגר (דברי רמב"ן ורד"ק בפ' טז)